

Halkla İlişkiler Açısından Hermeneutik Yöntem

Hermeneutic Method in the Sense of Public Relations

Ayşe Gül Soncu, Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: asoncu@marmara.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

Yöntem, Hermeneutik,
Halkla İlişkiler,
Sosyal Bilimler.

Öz

Çalışmanın amacı pozitivism eleştirisi ile ortaya çıkan yorumsamacı sosyal bilim anlayışının temelini oluşturan hermeneutiğin halkla ilişkiler alanına nasıl katkı sunacağına ortaya konulmasıdır. Sosyal bilimler alanında pozitivism, yorumsamacılık ve hermeneutik konuları ve bu kavramlar arasındaki ilişki sosyal bilimler bağlamında incelenerek halkla ilişkiler alanında hermeneutiğin önemi üzerinde durulmaktadır. Yöntem ile ilgili kavramsal ve kuramsal bir çalışmadır. Çalışmanın genel olarak vardığı sonuç, sosyal bilimler alanında yapılan bilimsel çalışmaların araştırmacının da o sosyal bilimler alanına ait olmasından dolayı araştırmacının yorumlarıyla yapıldığı ama yorumların da belirli bir yöntemle yapılmasının gerekliliği ve hermeneutikçilerin bu yöntemle ilgili formülasyonlarının halkla ilişkiler için ne kadar önemli olduğudur. Halkla ilişkiler kurum ve kamu arasındaki ilişkiyi düzenleyen, bağ kuran rolünden dolayı hedef kitleyi tanıma faaliyetleri her nasıl yapılırsa yapılsın anlamlandırmayı yani yorumlamayı doğru yapabilmelidir. Yöntem konusunun temellerine bakarak hedef kitleyi en doğru şekilde anlamlandırma başarısı elde edilebileceği düşünülmektedir.

Keywords:

Method,
Hermeneutic, Public
Relations, Social
Sciences.

Abstract

The purpose of this study is to show how hermeneutics, which forms the basis of interpretative the social science approach that emerges with the critique of positivism, will contribute to field of public relations. Positivism, interpretivism and hermeneutics and the relations between these concepts in the context of social sciences are examined and the importance of hermeneutics in the field public relations is emphasized. It is a conceptual and theoretical study about the method. The general conclusion of the study is that scientific studies carried out in the field of social sciences is carried out by interpretation of the researcher because of researcher is belong to that field of social science but he necessity of making interpretation with a certain method and how important are the formulations of the hermeneutics about this method for public relations. No matter how target group recognition activities have been done, Public Relations should be able to make signification, so interpretation accurately due to its role of organizing and linking relation between institution and public. It is considered that the success of interpretation of the target group in the most accurate way can be achieved by examining the bases of the method.

Giriş

Sosyal bilimler alanında yöntem konusu Comte ile pozitivist akımın çatısı altında kendine bir oda bulmaya çalışmıştır. Çok geniş bir alana yayılan sosyal bilimleri bir odaya sığdırmanın imkansızlığı batı ve doğuda bir çok sosyal bilimcinin dikkatini çekmiş ve yeni çatı oluşturmanın yani yeni bir ev inşa etmek gerektiği kimilerince sesli olarak dile getirilmiştir. Nitel ve nicel yöntem adında ikiye ayrılmış gibi görünen analizler oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Survey çalışmaları nicel yöntem olarak; söylem, metin, içerik, göstergebilim gibi analizler ise nitel yöntem arasında kabul edilmektedir. Sorulması gereken; “Survey yalnızca sayısal sonuçlar mı verir?” “Araştırmacı, sonuçları ve sorular arasındaki ilişkiyi yorumlarken nasıl bir yöntem uygulamaktadır?” ya da daha doğru bir soruyla “Survey sorularını hazırlarken, sorunsalını belirlerken, hipotezlerini kurarken sayıları mı merak etmektedir yoksa ilişkileri mi?” Bitmeyen bu tartışmalara, bakış açısını bu yöntemlerin temellerine bakarak değerlendirmeler yapmak mutlaka katkı sağlayacaktır.

Söylemlerin yorumlanmasını anlatan yorumbilim yani hermeneutik felsefesi sosyal bilimlerin evinin direği olma yolunda son derece iddialı görünmektedir. İletişim bilimi alanında bir çok metin ve söylem incelenmektedir. Filmler, diziler, gruplar, siyaset ve siyasetçiler, kurumlar, medya yani insanın içinde olduğu etkileşim kurduğu veya iletişim kurduğu her ortam iletişim biliminin bahçesindedir. Kamu ve kurumlar arasındaki tüm ilişki, iletişim ve etkileşimler ise iletişim biliminin çatısı altındaki halkla ilişkilerin alanına girmektedir. Kurumların yönetsel bir fonksiyonu olan halkla ilişkiler, köprü vazifesi ile hedef kitle ve kurumun bağıni kurmaktadır. Tüm faaliyetlerinde, hedef kitlelerini tanıma ve onlara yönelik kurumun amaçları doğrultusunda hareket etme prensibi vardır. Tüm tanıma faaliyetlerinde hedef kitlesini anlamaya çalışmaktadır. Yani; edindiği bilgilerle en doğru yorumu yaparak gerçekliği kavramaya çalışmaktadır. O halde genelde sosyal bilimlerde özelde halkla ilişkiler alanında hermeneutiğin özel bir anlamı olmalıdır. Çalışmada ilk olarak pozitivist sosyal bilim ve yorumsamacı sosyal bilim anlayışı tartışılmaktadır. Daha sonra ise hermeneutik felsefenin temel varsayımları açıklanmaktadır. Hermeneutik düşüncenin temellerini atan felsefecilerin yöntemleri incelenerek sosyal bilimlere katkısı yorumlanmaktadır. Sonuç bölümünde ise Halkla ilişkiler alanında yöntem olarak hermeneutiğin nasıl kullanılacağı tartışılmaktadır.

Halkla İlişkiler Açısından Pozitivist ve Yorumsamacı Yaklaşım

Hermeneutik düşüncesine geçmeden önce, yorumsamacı yaklaşım ile pozitivist yaklaşımın özelliklerine ve farklarına bakılması hermeneutiğin anlaşılması için önem arz etmektedir. Pozitivizm, doğa bilimlerinin yaklaşımıdır. Pozitivizm, 19. yüzyılda sosyolojiyi kuran Auguste Comte düşünce ekolünden doğmuş ve şekillenmiştir. Pozitivizm araştırmacıları kesin nicel verileri kabul ederler ve çoğunlukla deneyler, taramalar ve istatistikler kullanırlar. Sabit, katı, tartışılmaz ölçütler ve nesnel araştırma ararlar ve ölçümlerden gelen sayıları dikkatle inceleyerek hipotezleri test ederler. Pozitivist sosyal bilimleri eleştirenler insanları sayılara indirgemekle suçlar ve bu yöntemin insanın gerçek hayatından soyutlayan mekanik bir yapı getirdiğini düşünmektedirler (Neuman, 2006:

121). Pozitivist yaklaşımın bireyin düşünceleri ve duygularını tam olarak incelemede yetersiz bulunduğu eleştirmenlerce dile getirilerek yeni bir yaklaşım arayışının temelleri atılmıştır.

Pozitivizmi eleştirenler tek bir doğrunun olmadığını iddia etmektedirler. Matematik gibi formüllere dayanan tek gerçekliğin insan yaşamında mümkün olmadığını düşünmektedirler. Toplumlar yalnızca belli değerlerle bir araya gelmemiştir, zamana, mekana ve duruma göre farklı gerçekliklerle her an yeniden kurulmaktadır. Pozitivist düşünce bilginin nesnel gerçeklik olarak keşfedildiğini öngören bir bilgi tanımını savunurken pozitivism sonrası ve onu eleştiren paradigmlar; bilginin keşfedilme yerine yorumlandığı ya da anlamlandırıldığı, ortaya çıkarılma yerine oluşturulduğunu öne sürmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 24). Sosyal bilimler alanında bilgi değişmezlik ilkesine sahip değildir. Genel geçer bir bilgiye ulaşılammakta; ancak anlamlandırılarak, yorumlanabilmektedir.

Sosyal bilimler alanında gelişmeler başladığında bilim adamları fen bilimlerinin bilimsel yöntem ve teknikleri ile toplumları, kültürleri, insanları araştırmışlardır. İnsan ve toplumların davranışlarını pozitivist paradigmaya uygun olarak A ve B'nin ilişkisi C'dir, A ve B bir araya gelirse X olur gibi ya da Y durumu Z durumuna neden olur gibi formüller ve nedensellik ilişkileri kurarak açıklamaya çalışmışlardır. Bunun için de laboratuvar şartlarında tıpkı fen bilimleri gibi kontrol edilebilir değişkenler oluşturup deneyler yapmışlardır. Araştırmalarda elde edilen bulgular istatistiki sayısal analizlerle incelendi. Dolayısıyla sosyal bilimciler kendi araştırmaları için istatistiki yöntemleri geliştirdiler ve kullandılar. Bilimsel olması için fen bilimciler gibi toplum ve insana ait bulguları bağımlı ve bağımsız değişken olarak nitelendirdiler. Pozitivist yaklaşımı eleştiren yorumsamacı yaklaşımda ise sosyal, insana ait olan; hatta doğal ve fiziki olayları bile bağımlı ve bağımsız diye ayırmak olası değildi. Çünkü her şey birbiri ile ilgiliydi, çoklu bağımsız değişkenler ve birbirini etkileyen ve ayrılmayan bağımsız değişkenlerin varlığı sosyal bilimlerin en büyük özelliklerinden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 26).

Yorumsamacı sosyal bilimin kökenleri Alman sosyolog Max Weber'e ve Alman filozof Wilhem Dilthey'e kadar uzanır. Weber, sosyal bilimin bir amacı bulunan toplumsal eylemi incelemesi gerektiğini öne sürmüştür. Toplumsal eylem insanın hem bir birey hem de toplumun bir üyesi olarak ortaya koyduğu yapıp etmelerdir. Weber, kişinin içindeki hislerini biçimlendiren, belirli biçimde hareket etme kararlarını yönlendiren bilişsel ve duygusal temellerin ortaya konması gerektiğini savunmaktadır. Yorumsamacı sosyal bilimin pek çok çeşidi vardır. Bunlar; yorumbilgisi, inşacılık, etnometodoloji, bilişsel, idealist, fenomenolojik, öznelci ve nitel olarak sıralanabilir. Bu anlayış, çoğunlukla nitel araştırma yöntemi olarak adlandırılır (Neuman, 2006: 130-131). Yorumsamacı anlayış bilgiye ulaşmanın, bilgiyi işlemenin ve bilim yapmanın tek ve en doğru yönteminin olmadığını savunarak, fen bilimlerinin yöntem ve tekniklerinin yetersizliği üzerinde durarak sosyal bilimlerin kendine ait yöntem ve teknikleri olması gerektiği düşüncesi ile ortaya çıkmıştır. Bilimsel araştırma yöntemlerinin sosyal bilimlerin kendisi için özel olmasını savunmaktadır. Sosyal bilimciler artık nitel araştırmaya yönelmekte ve bu süreçte nesnellikten çok perspektifi yani bakış açısını ön plana çıkarmaktadır. Sosyal bilimlerdeki araştırmalarda çalışılan olay ve olgular kendi ortamları içinde gözlemleyerek

ve konuşarak incelenmekte ve araştırmacı bu olay ve olguları ayrıntılı bir biçimde ve derinlemesine anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır. Sosyal bilimlerde çoklu gerçeklikler ve çeşitli algılar söz konusudur. Olay ve olgulara ilişkin kesin kanıtlar ve genellemeler oluşturulamaz çok çeşitli anlama ve ortaya konabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004:26). Bu konuda Scwartz ve Ogily, yorumsamacı paradigmayı ikiye ayırır.

Scwartz ve Ogilvy'nin fikirlerinin özeti aşağıdadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 27):

Poztivist Paradigma	Yorumsamacı Paradigma
1-Gerçeklik Basittir: Evren etkileşimsiz, kendi içinde tek düze, farklı ve kendine özgü sistemlerin bir toplamıdır. Bir şey parçalarının toplamıdır.	1-Gerçeklik karmaşıktır: Değişkenlik, çeşitlilik ve karşılıklı etkileşim bütün sistem ve olguların doğal özelliğidir. Her sistem kendine özgü özellikler taşır.
2-Hiyerarşi Düzenin ilkesidir: Sistemler en basitten en karmaşığa kadar hiyerarşik bir sırada sınıflandırılabilir.	2-Heterarşi düzendir. Sistemler hiyerarşik ve piramitsel değil, aksine önceden kestirilemez karşılıklı sınırlılık, etkileşim ve hareketlerle belirlenen heterarşik düzenlerdir.
3- Evren mekaniktir: Evren saat gibi çalışan mekanik bir obje ya da makinadır enerjisi bitinceye kadar belli bir düzende devinimi sürdürür.	3-Evren Holografiktir. Evren bileşenlerinin ayrıştırılıp tekrar tersi bir süreçle yerlerine yerleştirildiği şeklinde mekanik bir biçimde anlaşılabilir. Her şey birbiri ile ilintilidir, her parça bütünü bilgisini taşır.
4-Gelecek ve yön belirlidir. Eğer evren saat ya da makine gibi çalışan bir olgu ise, evrenin geleceği, en kesin biçimiyle, önceden kestirilebilir. Gerekli matematiksel modellerin oluşturulması ve yeterli hesaplama gücü ile herhangi bir sistemin davranışı kesinlikle önceden kestirilebilir.	4-Gelecek ve yön belirsizdir. Olasılıklar bilinebilir, ancak kesin sonuçlar kestirilemez. Geleceğin belirsizliği doğanın koşuludur.
5-Nedensellik ilişkisi: Newtoncu evrende parçalar arasında nedensellik ilişkisini biliyorsak, bu ilişkinin sonuçlarını da açıklamak mümkündür.	5- İlişkisel doğrusal değildir ve karşılıklı nedensellik vardır. A B'ye neden olmak yerine belki A ve B karşılıklı etkileşerek birlikte evrimleşir ve değişirler
6-Değişim niceliksel ve birikim şeklindedir: Sistemler birikim yoluyla gelişirler, yani değişim sisteme yeni bir parça ya da boyut ekler. Niteliksel veya sıçramalı değişim çok seyrekir.	6-Değişim Morfogenetiktir: Düzen düzensizlikten doğabilir. Sistemler nicel değişimlerden çok nitel değişimi yansıtacak şekilde çeşitlilik, açıklık, karmaşıklık, karşılıklı nedensellik ve belirsizlik gösterirler.
7-Nesnellik zorunluluktur: Bilme akıl yoluyla anlama ile olur ve bu süreçte, gözlemci ve gözlenen kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır.	7-Gözlemci belirli bir perspektife sahip katılımcıdır: Gözlemci gözlenenenden soyutlanmış ve uzak değildir. Nesnellik diye bir şey yoktur, fakat perspektif vardır

Scwartz ve Ogilvy'nin çalışmasında iki yaklaşımın temelleri arasındaki farklılıklar görülmektedir. Temel vurgular; Bütünü parçaların toplamı olmadığı ve parçaların bütünü anlamından bağımsız olamayacağı, geleceğin ya da bir sonraki aşamanın

ne olacağının kesin olarak bilinmeyeceği; ancak olasılıkların olabileceği, her şeyin birbirini etkilediği, nesnelliğin olmayacağı yalnızca bakış açısının olabileceğidir. Bu tanımlamalardan anlaşılmalıdır ki sosyal bilimler insanı ve insanın yapıp ettikleri ile ilgileniyorsa kişiden kişiye, zamana ve mekana göre farklı sonuçlara varılabileceği söz konusudur. Böyle bir alanda asla kesin bir bilgidен, geleceğe dair kesin bir öngörüden, ilişkilerde kesin yargılardan bahsedilememektedir. O halde; olasılıklar, farklı tahminler ve çıkarımlardan bahsedilebilir.

Neuman ise toplumsal araştırmalardaki iki yaklaşım arasındaki farklılıkları şu şekilde ayırmaktadır (2006: 158):

	Pozitivizm	Yorumlayıcı Sosyal Bilim
1-Araştırma Nedeni	İnsanlar olayları kestirebilsin ve denetleyebilsin diye doğa yasalarını keşfetmek	Anlamalı toplumsal eylemleri anlamak ve tanımlamak
2-Toplumsal Gerçekliğin Doğası	Keşfedilebilir önceden var olan sabit kalıplar ya da düzen	İnsan etkileşimiyle oluşturulan bir durumun akıcı betimlemeleri
3-İnsan Doğası	Dış Güçler tarafından biçimlendirilen bencil, rasyonel bireyler	Anlam oluşturan ve sürekli kendi dünyalarını anlamlandıran toplumsal varlıklar
4- İnsan Eylemliliği	Güçlü dış toplumsal baskılar insanların eylemlerini biçimlendirir; özgür istem büyük oranda bir yanılısamdır	İnsanların belirgin biçimde iradesi vardır; anlamlar geliştirirler ve seçim yapma özgürlükleri vardır
5-Sağduyunun Rolü	Bilimden açıkça ayrıdır ve daha az geçerlidir	Sıradan insanların kullandığı güçlü gündelik kuramlar
6-Kuramın Genel Görünümü	Birbiriyle bağlantılı tanımlar, aksiyomlar ve yasalardan oluşan mantıksal tündengelimli bir sistem	Bir gurubun anlam sisteminin nasıl üretildiği ve sürdürüldüğünün bir betimlemesi
7-Doğru Bir Açıklama	Mantıksal olarak yasalara bağlıdır ve olgulara dayanır	İncelenenlere doğru gelir
8-İyi Kanıtlar	Ötekilerin tekrarlayabileceği kesin gözlemlere dayanır	Akıcı toplumsal etkileşimlerin bağlamına gömülüdür
9-Bilginin Rolü	Araçsal bir yönelim kullanılır; bilgi insanların olaylara hükmetmesine ve onları denetlemesine olanak verir	Pratik bir yönelim kullanılır; bilgi ötekilerin yaşam dünyalarını ve deneyimlerini empatik olarak kabul etmemize/paylaşmamıza yardım eder
10-Değerlerin Yeri	Bilim değerden bağımsızdır ve değerlerin bir konu seçimi dışında yeri yoktur	Değerler toplumsal yapının ayrılmaz bir parçasıdır; hiçbir grubun değerleri yanlış değildir, yalnızca farklıdır

Neuman'ın çalışmasında ise farklı perspektiflerden karşılaştırmalar yapılmıştır. Vurgusu insanların etkileşimsel ve iletişimsel canlılar olarak her an değişken ve birbirlerini etkileyen yapılarının olduğu, insanların anlamları kendilerinin ve içerisinde

buldukları grup veya topluluklara göre anlamlandırdıkları, insanların yalnızca toplumsal gerçekçiliklere maruz kalmadıkları kendi öznel gerçekliklerinin varlığı, her araştırmamanın kendine özgü olması gerektiği; çünkü bağlamanın, mekanın, bireyin kendisinin belirleyici olduğu üzerinde durmaktadır.

Glesne ve Peshkin'in fikirleri ise aşağıdaki gibi özetlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 28):

Pozitivist Paradigma	Yorumsamacı Paradigma
*Mekanik dünya görüşü	*Holografik dünya görüşü
*Önceden kestirilebilirlik	*Önceden kestirilemezlik
*Genellenebilirlik	*Durumsallık
*Evrensellik	*Özne merkezli
*Nesnel gerçeklik	*Öznel gerçeklik
*Büyük söylemler, büyük kuramlar, Tek doğru	*Çoğulcu
*Mükemmel Bilgi	*Eksik bilgi
*Nesnelleştirme	*Görüş açısı(perspective)
*İndirgeme (Reductionism)	*Bütünsellik (holistic)
*Ölçme (Independent measurement)	*Katılım (yorumlama)
*Nicelleştirme (Quantification)	*Nitelleştirme (qualification)
*Evrensel yasalar	*Duruma özgü bulgular
*Değer-katıksız sonuçlar	*Değer-katıklı sonuçlar
*Deneysel süreçler	*Katılım temelli süreçler
*Bilgi keşfedilir, ortaya çıkarılır	*Bilgi yorumlanır ve oluşturulur (constructed)

Glesne ve Peshkin'in çalışmasındaki vurgu, yorumsamacılığın özne merkezli oluşu, duruma göre değerlendirilmesi gerektiği, evrensel değil; duruma göre yasaların belirlenebileceği, nesnel gerçeklik yerine perspektifin olması gerektiği, katılımı bilginin elde edilebileceğidir.

Yorumsamacı sosyal bilim, on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan bir anlam kuramı hem de bir felsefe olan hermeneutik (yorumbilgisi) ile ilişkilidir. Yorumbilgisi, insan bilimlerinde (felsefe, sanat tarihi, din çalışmaları, iletişim, sosyoloji dilbilim ve edebiyat eleştirisi) geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Amacı bir konuşmanın, yazılı kelimelerin

ya da resimlerden oluşan metnin ayrıntılı bir okumasına, anlamlandırılmasına ya da incelemesine vurgu yapmaktadır. Bir sosyal bilim araştırmacısı, metin içindeki yerleşik anlamı anlamak için “bir okuma” yürütür. Bir metne her okuyucu kendi öznel tarihsel varlığı ile yani deneyimleri, beklentileri ve bilgileri ile yönelmektedir. Metni incelerken araştırmacı, bir bütün olarak sunduğu bakış açısını özümsemeye ya da onun içine girmeye ve sonra parçalarının bütünle nasıl ilişkilendiğine dair derin bir anlayış geliştirmeye çalışır. Metinler deki gerçek anlamın yüzeyde açıkça bulunmasına çok seyrek rastlanır: kişi ona ancak metnin ayrıntılı bir incelemesini yaparak, birçok mesajının üzerinde düşünerek ve parçaları arasındaki bağlantıları arayarak ulaşabilir (Neuman, 2006: 130). Yorumsamacı sosyal bilim düşüncesi bireyi gündeme getirmiştir. İnsanların içsel dünyasının anlamadaki yerini gözler önüne sermeye çalışarak, sosyal bilimlerin pozitivist bilim anlayışıyla incelenemeyeceğini öne sürmektedir.

Yorumsamacılar, kurumlar veya toplumsal yapılarla uğraşta toplumsal gerçekliği bitmiş bir ürün olarak değil bir oluşum süreci halinde ele almaktadırlar. Kadın ve erkekler toplumsal dünya tarafından şekillendirilirken özgür bireyler olarak da bu dünyayı etkilemektedirler (Polama, 1993: 20-21). Yorumsamacılık, bireysel ve özneler arası anlam ve güdülerini anlamaya çalışır. Burada insanlar aktif bir şekilde toplumsal dünyayı yaratan ya da oluşturan bileşenler, iletişimciler ve aktörler olarak kabul edilir (Waters, 2008: 22). Halkla ilişkiler alanındaki nicel araştırmalar pozitivist yaklaşımı benimserken, nitel araştırmalar yorumsamacı yaklaşımı benimsemektedir.

Halkla İlişkiler ve Hermeneutik

1970’li yılların ortalarına ait bir makalede ise Harlow, 472 farklı tanımın ve 65 uygulayıcının tanımlamalarının özetinden oluşan bir tanım ortaya koymuştur. Bu tanıma göre halkla ilişkiler, bir kuruluş ve onun kamuları arasında yani hedef kitleleri arasında karşılıklı iletişim sürecine; anlayışı, kabulü, ve iş birliğini kurmaya ve sürdürmeye yardımcı olan yönetsel işlemdir. Yönetimin kamuoyunu sürekli bilgilendirmesine ve onlarla iletişime açık olarak onlara karşı duyarlı olmasına yardımcı olur; yönetimin kamu çıkarına hizmet etme sorumluluğunu açıklamaktadır. Yönetimin gündemi takip etmesine ve proaktif olarak hizmet vererek beklenmedik eğilimleri tahmin etmesine yardımcı olarak, değişikliklerden yararlanmasını sağlamaktadır. Bunları yaparken de araştırma tekniklerini temel araç olarak kullanılmaktadır (Hutton, 2004: 3-4). Günümüzde halkla ilişkiler, örgütlerde büyük bir ihtiyaçtır. Kendini geliştirmek ve hedef kitlesini etkilemek isteyen yani geleceğini düşünen örgütler halkla ilişkileri kullanmak zorundadır denilebilir. Halkla ilişkiler çevrenin ihtiyaçları ile örgütün ihtiyaçlarını buluşturur. Böylece örgüt, çevre etkileşimini onay ve iş birliği çerçevesine oturtur (Anık, 1997: 114).

Halkla ilişkiler Public Relations News adlı meslek dergisinin tanımlamasına göre; yöneticiliğin halkın davranışlarını anlayan ve değerlendiren, kişinin ya da kuruluşun yürüttüğü politika ve eylemleri kamu yararı ile bağdaştıran ve halkın anlayış ve desteğini kazanacak bir iş programı düzenleyip uygulayan yanındır (Asna, 1969: 6). Halkla ilişkiler, kurumların kamuları ile en etkili şekilde iletişimde olması gerektiği vurgusu üzerine

yapılanmıştır. Köprü, diyalog, kamu yararı, dürüstlük, ikna, inanç gibi kavramlar temel çatısını oluşturmaktadır. Halkla ilişkiler çalışmaları birbirini tamamlayan 3 performanstan oluşmaktadır. Bunlar iş performansı, etik performans ve iletişim performansdır.

İş Performansı: Bir çalışmaya halkla ilişkiler çalışması denmesi için ortada verimlilik esasına göre üretilmiş iyi, kaliteli ve yararlı bir mal veya hizmet olmalıdır. Temelinde iyi yararlı bir mal veya hizmet yoksa bu çalışmaya halkla ilişkiler çalışması denmez. Halkla ilişkileri diğer tanıtma yöntemlerinden ayıran önemli bir özelliktir bu.

Etik Performans: Mal veya hizmetle veya ondan ayrı faaliyetlerde sosyal sorumluluk bilinciyle kamu yararı sağlayan bir faaliyet olmalıdır. Buna etik performans denir.

İletişim Performansı: En az bu iki performans yerine getirildikten sonra, yapılanların mesaj verilmek istenen hedef kişi, kurum ve gruplara iletişim teknikleri ile iletilmesi veya onlardan mesaj alınması gerekir bu da iletişim performansdır.

Bu üç performansı, birbiriyle iç içe birbirini tamamlayan ve halkla ilişkileri oluşturan üç öge olarak düşünmek gerekmektedir (Küçük Kurt, 1988: 162). Halkla ilişkiler performansları da göstermektedir ki halkla ilişkiler; kamunun beklenti, değer, inançlarını bilmeli ve en doğru şekilde yorumlayabilmelidir. Tam da bu nedenden dolayı kullanacağı kelimelerin ya da hedef kitlesinin kullandığı kelimelerin doğru şekilde yorumlanıp iletişim sürecinde kullanılması gerekmektedir. Hermeneutik yani yorum biliminin tam da bu süreçte halkla ilişkilerin yöntem anlayışına büyük bir katkı yapacağı düşünülmektedir.

Hermeneutik, genel olarak insanın eylemlerinin, sözlerinin, yarattığı ürünlerin ve kurumların anlamını kavrama ve yorumlama ile ilgilidir. Pozitivizmin genel yöntem anlayışına ve doğa bilimlerinin yöntemini sosyal bilimlerinde de kullanma tavrına karşı, sosyal bilimlerinin konusu olan insan varlığının temel özelliğinden dolayı, farklı bir araştırma yöntemine ihtiyaç duyduğu anlayışının sonucu olan yorum teorisidir (Cevizci, 2002: 491). Hermeneutik kavramı Yunanca bir fiil olan ve genellikle yorumlamak olarak tercüme edilen hermeneuein'den ve isim olarak da "yorum" anlamındaki hermeneia'dan gelmektedir (Palmer, 2002: 39). Hermeneuein ve hermeneia'nın antik çağda kullanılan üç temel anlam yönlerinin hepsini de içerir. Bir örnek olması maksadı ile fiil halini "hermeneuein"i ele alırsak bu üç yön: (1) kelime şeklinde seslice ifade etmek, yani "söylemek"; (2) açıklamak, bir durumu açıklamak ve (3) tercüme etmek, yabancı bir dilden tercüme etmek gibi anlamlar ifade etmektedir. Ancak bunların her birisi yorumlamanın özel ve anlamlı bir yönünü oluşturmaktadır. O halde yorumlama, Yunanca kullanımı içerisinde oldukça değişik üç meseleye işaret etmektedir. Bunlar; sözlü telaffuz, akli bir açıklama ve diğer bir dilden tercümedir (Palmer, 2002: 41).

Hermeneutik için bir tür gizli veya derin anlam içeren metinler ki bunlar söz, resim ve ya olguda olabilir, ancak yazarının yani o metni oluşturan kişinin kişiliğinden, kullandığı dilden, yazıldıkları dönemle olan bağlarından yola çıkılarak doğru yorumlanabilir. Metnin doğru anlaşılmasının mümkün olduğunu ve bu doğru anlamaya bazı sınırlar ve kriterler göz önünde bulundurulduğu takdirde ulaşılabileceği noktasından hareket etmektedir. Bir anlama ve yorumlama iddiasında olan hermeneutik sorduğu soru en başından itibaren konuşan ya da yazan bir kişinin yani metni oluşturanın söylediklerinin anlamının, zaman

ve mekan açısından kendisinden uzakta olan birisi tarafından nasıl anlaşıldığıdır (Toprak, 2003: 8).

Hermeneutik teriminin doğuşu, kutsal metinleri yorumlama çalışmalarına dayanmaktadır. Temel ilkesi bir saptamanın anlamını ancak, kendisinin parçasını oluşturduğu tüm bir söylemle ya da dünya görüşüyle ilişkili olarak kavrayabileceğimiz düşüncesidir. Parçaları anlamak için bütüne, bütünü anlamak için de parçalara bakmak gerekir. Bu da kendimizi metnin yazarının yerine koymamızı ve üretilen şeyin anlamına onun bağlamı çerçevesinde bakmayı getirecektir (Marshall, 2005: 831). Hermeneutiğin asıl amacı yorum alanındaki sübjektifliği mümkün olduğunca azaltmaktır. Hermeneutik gerçek anlamda değil, özel anlamda bir bilim ve tekniktir. Çünkü onun diğer bilimlerin objelerinden ayrı kendine özgü bir objesi yoktur. Kendisine bir anlam yükleyebileceğimiz her şey hermeneutiğin konusudur (Özcan, 1998: 5). Hermeneutik anlayış göstergelerin anlamlarını çeşitli matematiksel kural, formül ve kanunları göz önünde bulundurarak ortaya koymaktansa, bağlantılarına bakar, anlar ve yorumlar. Anlama burada tamamen anlayan özne ve görüngünün içinde bulunduğu çevreye bağlı olarak oluştuğundan, bu göstergelerin anlaşılması ve yorumlanmasında zaman ve mekan faktörlerini göz ardı etmeden yapmaktadır (Toprak, 2003: 10). Hermeneutik yöntemde birçok değişken aynı anda göz önünde bulundurulmalıdır.

Hermeneutik kavramı sadece on yedinci yüzyıldan beri kullanılıyorsa da metin yorumu faaliyetleri; dini, edebi ve hukuki alanlardaki yorum teorileri antik çağlara kadar uzanmaktadır (Palmer, 2002: 66). Uzun bir tarihi olan hermeneutik terimi ilk kez Antik Yunan'da kullanılmıştır. Buna göre Antik Yunan'da tanrıların sözleri ve mesajları insanlara, tanrıların habercisi olan Hermes tarafından iletildiği ve Hermes tarafından aktarılan bu sözlerde tanrılar, insan yaşamı hakkında, insanların göremedikleri şeyleri de aktardıkları için bunlar dümdüz anlaşılacak yerine, açıklanmaları ve yorumlanmaları gerektiğinden tanrıların sözlerini yorumlama faaliyetine hermeneutik adı verilmiştir. Hermeneutik teriminin söz konusu teolojik anlamı Ortaçağ'da da korunmuştur ve terim, Hıristiyan teolojisinin kutsal kitaptaki tinsel hakikati anlayıp yorumlama işiyle meşgul olan kısmı için kullanılmıştır (Cevizci, 2002: 491). Hermes, tanrıların mesajını insanlara iletirken üç şey yapmaktadır. Birincisi tanrıların dilini, ölümlülerin diline çevirir. İkincisi, yalnız çevirmekle kalmaz anlamı onların anlayabilecekleri hale getirir. Üçüncüsü bunu yaparken kendi yorumunu da katar. Dolayısıyla "Hermeneuein" sözcüğünün açıklama, ifade etme yorumlama, tercüme etme gibi anlamları bu şekilde ortaya çıkmaktadır (Taşdelen, 2008: 18-19). Antik hermeneutiğin merkezinde oldukça eski bir problem yer almaktadır. Bu, alegorik yorumlama problemdir. Burada amaç, sözel ve sıradan anlamın ardında veya üstünde bulunduğu varsayılan esas anlamı ortaya çıkarmaktır (Günay, 2002: 85). Antik dönem retoriğinin bir kavramı olan alegori öncelikle doğal konuşmadan farklı bir konuşmayı, dolaylı konuşmayı vurgular (Toprak, 2003: 24-25). Ortaçağ döneminde de dini metinler için alegorik yorumlama kullanılmıştır. Metinlerde bu yöntemle kutsal metnin ortaya çıktığı dönemdeki ve okunduğu dönem arasındaki coğrafi, kültürel, tarihi ve dilsel farklar nedeniyle ortaya çıkmış olan uzaklığı ortadan kaldırmaya çalışmaktadır (Toprak, 2003: 27-28). Metinlerin altında yatan anlamlara doğru şekilde ulaşmak, anlamak ve yorumlamak hermeneutiğin temel problemdir.

Teknik bir terim olarak kullanılışı oldukça yenidir. İlk defa Almanya’da 17. yüzyılın ortasında hermeneutik, kutsal, edebi ve hukuki metinlerin yorumuyla ilgili disiplinin veya tekniğin adı olmuştur (Özcan, 1998: 5). Başlangıçta kehanetleri aktarma ve yorumlama işlevine sahip olan hermeneutik, zamanla özellikle teolojik ve hukuk alanında kullanılan bir anlama yöntemi olarak gelişmeye başlamış ve uygulayıcıları tarafından kanun ve dini metinlerin mümkün olduğunca açık ve objektif yorumlanması hedeflendiği bir alana dönüştürülmüştür. Günümüzde ise hermeneutik öncelikle metinlerin açıklanmasıyla ilgilenir. Açıklama bu anlamıyla, temelde bir metnin içinde yer alan anlamın ortaya konması, dilsel ifadenin içeriğinin benimsenmesidir (Toprak, 2003: 8). Hermeneutik çaba öncelikle anlamaya yarayan ve üzerinde odaklandığı anlamı anlaşılır kılmak isteyen bir etkinliktir (Taşdelen, 2008: 20). Metinleri açıklama, anlama ve doğru şekilde yorumlama nicel araştırmalarının da sorunsalıdır. Yani hermeneutik nitel araştırmaların arka planını oluşturmaktadır.

Halkla İlişkilerde Hermeneutiğin Kullanımı

Halkla ilişkiler yönetiminde araştırmanın yeri Amerikan Halkla İlişkiler Derneği’nin literatüre kazandırdığı dört basamaklı halkla ilişkiler süreci yaklaşımı ile bu alanda yazılmış eserlerin büyük bir kısmında kabul görmektedir. Bu aşamalar; araştırma, palanlama, yürütme ve değerlendirme olarak sayılırlar (Hunt & Grunig, 1994: 28-31). Araştırma aşaması neredeyse tüm sürecin temelidir. Bir halkla ilişkiler çalışmasında her şeyden önce işe araştırmayla başlamak gerekir. Kurumla ilgili bilgilerin toplanması, kurumun faaliyetlerinden etkilenen veya etkilenebilecek, alacağı kararlarla kurumun faaliyetlerini etkileyen veya etkileyebilecek kişi, kurum ve kamuların düşünce, duygu, tutum ve davranışları yani bilişsel ve duygusal yapıları araştırılarak ortaya konulmalıdır. Araştırma kısmında elde edilen bilgiler analiz edilerek kurumun iyi ve kötü yönleri ortaya konulabilir. Bu aşamada yapılacak işler ve alınacak kararlar daha sonraki aşamalara temel teşkil edeceğinden önemle üzerinde durulması gerekir. Bu nedenle, bilginin elde edilmesinden analiz ve yorumuna kadar kullanılacak araç ve yöntemler çok dikkatli seçilmeli, güvenilir ve objektif olmalarına özen gösterilmelidir (Küçük Kurt, 1988: 156). Araştırma, bir örgütün çevresinden bilgi elde etme işlevi için gerçekleştirilir. Bu bilgi edinme ihtiyacı; yeni halkla ilişkiler programının nasıl olması gerektiği, programın gidişinin denetlenmesi ya da doğan sonuçları ve etkileri anlama çabası olabilir (Cutlip vd., 2001: 339-340).

Halkla ilişkiler sürecinin ilk adımı olarak bilinen araştırma, uygulamada oldukça çeşitli biçimlerde görülebilir. Günümüzdeki uygulamalarda görülen sadece istatistiksel analiz tekniğinin geçerli olduğu araştırmalar değildir. Halkla ilişkilerde araştırmayı kullanan uygulamacı sayısı nispeten az olmasına rağmen, konunun önemini vurgulayan tanınmış halkla ilişkiler yazarlarının etkisi yıllar içinde kendini göstermeye başlamıştır (Yayınoğlu, 2005: 200). Araştırma yöntembilimi ile ilgili literatürde sık rastlanan bir sınıflandırma; niceliksel (kantitatif) veya niteliksel (kalitatif) araştırma ayrımıdır (Yayınoğlu, 2005: 204).

Halkla ilişkiler uygulamacısının kullanacağı araştırmalar farklı bakış açıları ile türlere ayrılabilir. Halkla ilişkiler açısından halk kavramı dendiğinde; halkla ilişkiler çalışmaları yapan örgütün veya kişinin bu çalışmalarından etkilenen, geçmişte etkilenmiş veya gelecekte etkilenebilecek veya çalışmalarıyla aktif olarak örgüt veya kişiyi etkileyen, geçmişte etkilemiş veya gelecekte etkileyebilecek kişi, grup veya kurumların oluşturduğu kamular anlaşılmalıdır (Küçükkurt, 1988: 269). Halkın bu kadar odak olduğu halkla ilişkilerde hedef kitlelerin yani kurumun iletişimde bulunduğu kamuların araştırma evresinde özellikle ayrıntılı incelenmesi gerekmektedir. Halkla ilişkiler için hedef kitle çeşitleri; toplumsal çevre, potansiyel iş gücü, çalışanlar, hammadde ve hizmet sağlayanlar, dağıtımcılar, finansal hedef kitle, tüketiciler ve ürünü kullananlar, kamuoyu önderleridir (Peltekoğlu, 2016: 180-182).

Nitel araştırma yöntemi ile kamular üzerine araştırmalar yapılmaktadır, fakat nitel analiz olarak bu kamuların ne istedikleri bazen alt metinlerde, bazen kullanılan bir kelimedede saklı olabilir. Hermeneutik; söylemleri, olayları veya kişileri bir metin olarak ele alarak nasıl yorumlanması gerektiğinin ipuçlarını vermektedir. Halkla ilişkiler yönetiminde bir programın oluşturulması, yürütülmesi ve sonuçların değerlendirilmesi için bilimsel araştırma türlerinden oluşan araştırmalar yapılmaktadır (Cutlip vd., 2001: 5). Nitel araştırma bilimsel bir çalışmada ne, nasıl ve neden gibi soruların cevaplarını vermektedir. İçerik analizi, söylem analizi, metin analizi, göstergebilimsel analiz, focus yöntem ve derinlemesine mülakat gibi birçok analiz yöntemi önermektedir. Aslında tüm bu nitel araştırmaların arka planında sosyal bilimlere özgü bir bilimsel felsefe yatmaktadır. Hermeneutik ise nitel araştırmanın prensiplerini oluşturan felsefi ve yöntemsel bir yaklaşımdır.

Düşünürler, hermeneutik problemin farklı ama önemli yönlerini aydınlatmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde bu her bir tanımlama onu ortaya atan düşünürü açısından ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Tam Anlama: Johann Martin Chladenius ve Önerdiği Yöntem

Chladenius'un hermeneutik anlayışının temelinde anlamının kendiliğinden gerçekleşen olağan bir durum görüşü vardır. Yanıltıcı, aldatıcı bir durum olmadıkça okuyanın veya dinleyenin söylevi ya da metni tam olarak anlaması gerekir. Bir ifadeyi tam olarak anlamak onun niyetini ve anlamını anlamaktır. Chladenius anlamı kesin olan metinleri açık metinler, anlamı belirsiz muğlak olan metinleri kapalı metinler ve bizdeki düşünceleri ortaya koymaya yarayan üretici metinler vardır. Geleneksel hermeneutik daha çok kapalı metinlerde kullanılmıştır. Bu şekilde belirsizlik ve kapalılık durumu ortadan kaldırılmaya çalışılır. Bir yorum sanatı olarak hermeneutik uygun bir şekilde metnin anlamını açığa çıkararak, metindeki kapalılığı yok etmek böylece metnin yanlış anlaşılmasını ortadan kaldırmaktır. Chladenius'a göre yanlış yorumlama algı sınırlarımızın dışına çıkarak anlamaya çalışma ve sözcüklere kendi anlamları dışında anlamlar yüklemektir. Chladenius, hermeneutiği, belirli kuralları ve ilkeleri olan bir yorum sanatı olarak görür. Yorumcunun görevi, metni kapalı ve karanlık yönlerinden kurtararak anlaşılır kılmaktır. Anlamayı engelleyen durumlarda işlevsel hale gelen bir sanat olarak görmektedir. Chladenius'un hermeneutik anlayışı tam anlama nedir sorusuna cevap arama çabasının

bir ürünü olarak ortaya çıkar (Taşdelen, 2008: 59-62). Chladenius'un hermeneutikle ilgili düşünceleri şu şekilde sıralanabilir:

1- Yazarın ve okuyucunun bir niyeti vardır. Bu iki niyet bir biri ile örtüştüğünde tam anlama mümkün olacaktır. Tam anlama yazarın ve okuyucunun niyetinin birlikte gerçekleşmesi durumudur.

2- Tam anlamının bazı koşulları vardır bunlar; Anlaşılabilecek konu hakkında önceden bilgi sahibi olmak tam anlamayı kolaylaştırır. Anlama dil üzerinden gerçekleşen bir süreç olduğu için dile hakimiyet önemlidir. Tekrar tekrar okumak gerekmektedir ve aynı zamanda okurken kelimenin olası anlamlarını düşünmek gerekmektedir.

3- Eğer bir metin anlaşılıyorsa nedenleri, eksik ya da bazı bölümlerin veya paragrafların anlaşılmasıdır.

Chladenius'un hermeneutiği geleneksel hermeneutik içerisinde yer alır. Buna göre normal koşullarda okuduğumuz metni, bir sorunla karşılaşmadan anlamamız gerekir. O sözlü metinleri de bu anlama işinin içine dahil etmiştir (Taşdelen, 2008: 71). Chladenius yazılı ve sözlü metinlerin anlaşılabilirliği için bir hermeneutik yöntem önermektedir. Anlatının ve anlayıcının ortak bir niyette olması gerektiğine vurgu yaparak, konu hakkında öncelikli bir araştırma yapılması gerektiğini ki bunun metnin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağından bahsetmektedir. Kullanılan dile hakimiyetle kastedilirse anlaşılmaya çalışılan bir söylem ya da metni oluşturanların dil kodlarına hakim olmaktır. O topluluk içinde o kavramın nasıl ele alındığı bilirse anlamlandırma doğru olacaktır.

Genel Hermeneutik: Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher ve Önerdiği Yöntem

Schleiermacher'le hermeneutik evrenselleşmiştir. Sadece yazılı metinlerin değil aynı zamanda konuşmayı da kapsayan bir hermeneutikten yola çıktığı için modern hermeneutiğin başlatıcısı olarak anılır. Hermeneutiği anlamının bilimi olarak evrenselleştirilmesine ön ayak olmuştur (Toprak, 2003: 39). Hermeneutik Schleiermacher için dilin bulunduğu her yerde söz konusu olan bir anlama sanatıdır (Günay, 2002: 89). Schleiermacher özel hermeneutiklerin eksikliğine ve yetersizliğine dikkat çekmektedir. Daha önceleri teolojik hermeneutik, filolojik hermeneutik ve hukuki hermeneutik olarak ayrılmaktaydı. Daha sonra ise Schleiermacher'le genel hermeneutik fikri doğmuştur. Özel hermeneutiklerin konusu belirli metinlerin anlaşılmasıydı. Oysa genel hermeneutik, konusu ne olursa olsun "metin metindir" anlayışından hareket etmekte ve metinler arası ayrımı kaldırmaktadır. Bir şiiri ya da kutsal bir metni anlamının aynı ilkelerle mümkün olabileceğini öne sürmektedir. (Özcan, 1998: 6).

Schleiermacher'in teorisine göre, yorumcunun metni önce yazan kadar, sonra da yazarından daha iyi anlamayı amaçlayan bakış açısından hareketle, metnin yazılmış olduğu dille ilişki içinde yani gramatikal açıdan ve yazarın niyeti ve gelişimiyle ilişki içinde yani psikolojik bakımdan incelenir (Cevizci, 2002: 492). Schleiermacher, öncelikle geleneksel hermeneutikten farklı olarak metinlerin anlaşılması ve yorumlanması arasında ayrım yapmamaktadır. Çünkü ona göre bu ikisi tamamen birbirini ile bağlantılıdır, her anlama aynı zamanda bir yorumlamadır, aynı şekilde her yorumlama da bir anlamının göstergesidir ve yorumcu bunu yaparken yabancı bir metni kendi kavramlarını kullanarak kendi diline dönüştürmektedir (Toprak, 2003: 41).

Schleiermacher hermeneutiğin amacını bir sözün tarihsel ve sezgisel, öznel ve

nesnel olarak yeniden yapılandırılması şeklinde tanımlar ve bu amaçla bazı kurallar ortaya koyar. Koyduğu kurallarla aynı zamanda yorumlama sürecinde ortaya çıkabilecek yanlış anlamaları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle yorumlamaya geçmeden önce yapılması gereken öznel ve nesnel açıdan metnin yazarının düzeyine ulaşmaktır. Bu nesnel açıdan yazarın kullandığı dili, öznel açıdan ise onun yaşamını tüm yönleriyle bilmek anlamına gelir. Yazarın yaşadığı dönemi de bilmek gerekir. Ancak bunlar yapılırsa başlangıçta metni en az yazarı kadar, daha sonraki aşamalarda da ondan daha iyi anlayabiliriz (Toprak, 2003: 42). Schleiermacher'le birlikte anlama hermeneutik gelenek içinde ilk defa sorun haline gelmektedir. O, anlamayı kendiliğinden gerçekleşen olağan bir durum olarak görmez. Normal olan anlama değil anlamamadır. Bu nedenle hermeneutik sürekli yardımına gereksinim duyulan bir anlama sanatı ve bilimidir (Taşdelen, 2008: 84).

Schleiermacher yorumlayıcının yorumladığı metne ilgi duymasının bir ön koşul olduğunu düşünür (Toprak, 2003: 46). Schleiermacher'e göre öncelikle yapılması gereken hızlı ve aralıksız bir okuma ile metnin konusunun genel olarak anlaşılmasıdır. Metnin ana konusunu ortaya çıkarma şeklinde anlaşılabilir olan bu genel anlama, daha sonra metnin her bir bölümünü anlayabilmek için gereklidir. Daha sonra metnin her bir bölümünün açılmasına geçildiğinde, her bölüm için hem gramatik hem de psikolojik çözümlene yapılmalıdır. Daha sonra bunların sonuçlarının birbirleriyle uyumlu olup olmadığı kontrol edilmelidir (Toprak, 2003: 43-44). Gramatik anlama, dilde ve yazıda ifade bulan somut anlama ilişkin bir anlamadır. Bu nedenle farklı dillerde ve dönemlerde yazılan metinlerin anlaşılması öncelikle o dile hakim olmayı gerektirir. Psikolojik anlamada kişi bilgisi öne çıkar. Bu iki anlama beraber olursa yazar, onun kendi anladığından daha iyi anlaşılacaktır (Taşdelen, 2008: 92-93). Gramatik anlama, dilden yola çıkarak dilin yardımıyla bir metnin tam anlamının belirlenmesi olarak tanımlanabilir. Tek tek kelimelerle ilgilenip onlar tanımlanmalıdır. Tek kelimedenden yola çıkarak o kelime önce içinde bulunduğu tümce bağlamında, sonra da bütün metnin bağlamında incelenir (Toprak, 2003: 44-45).

Psikolojik anlamamanın amacı metnin yazarının niyetini ortaya koymaktır. Her bir tümce içinde yazarın amacının ne olduğu sorgulanmaya çalışılır ve tüm tümceler bu şekilde karşılaştırılır. İlk olarak yazarla onun sosyal ve tarihsel çevresi hakkında bilgi edinmek gerekmektedir. Konunun ortaya çıkarılması gerekir, bunun içinse başının ve sonunun birbiriyle karşılaştırılması ve uyumuna bakılması gerekir. Ayrıca eserin benzer eserlerle de karşılaştırılması gerekir (Toprak, 2003: 48). Anlama için kapsamlı bir araştırma yapılmasını önermektedir. Eğer bu yapılmazsa yanlış anlamaların ortaya çıkabileceğini düşünmektedir. Kapsamlı araştırma; yazarın yazdığı tüm eserleri, yaşam öyküsünü, konuyu, yazarın içinde yaşadığı koşulları, yaşadığı çağın tarihsel, kültürel, ekonomik, bilimsel, felsefi sanatsal, dini özellikleridir. Ona göre ya yazarın tüm eserleri ve yaşam öyküsü bağlamında metnin anlamını açık hale getirme söz konusudur ya da yazarın ele aldığı konu o kadar iyi bilinmelidir ki metnin anlamı açık hale gelsin. Kapsamlı anlama sıralama yapılırsa şu şekilde anlaşılmaktadır.

1) Yazarın çalışmasına katılırim ve onun bilgisini kendi bilgim haline getiririm.

2) nesnenin araştırmasına katılırim ve ona ilişkin ifadenin anlamını anlama dek araştırma sürecini izlerim.

3) metni oluşturan ya da sunum yapan kişinin belli koşullar içinde bulunduğunu bilirim ve bu koşulları anlamaya çalışırım.

4) metnin hangi amaçla oluşturulduğunu, bu oluşumda nelerin rol oynadığını anlamaya çalışırım (Taşdelen, 2008: 89-90).

Schleiermacher'e göre hermeneutik bir döngü vardır. Anlamak temelde ilişkili bir faaliyettir. Biz halen bildiğimiz bir başka şeyle mukayese ederek bir şeyi anlarız. Anladığımız şey, sistematik birlikteliklere veya parçalardan oluşan döngülere kendisini çevirir. Döngü, bir bütün olarak parçaları belirler, parçalar da bir araya gelerek döngüleri oluşturur. Örneğin tam bir cümle bir birliktir. Tek bir kelimenin anlamını tüm cümle içerisindeki yerine bakarak anlarız; buna karşılık cümlenin bir bütün olarak anlamı, bireysel kelimelere dayanmaktadır. Bundan hareketle, bireysel bir fikir, anlamını kendisinin de içerisinde bulunduğu bağlamdan veya ufuktan alır; öte yandan bu ufuk, kendisine anlam kazandıran unsurlardan oluşmaktadır. Bütün ile parçaları arasındaki bu iki yönlü etkileşimde her bir taraf, diğerine anlam vermektedir; bu durumda anlamak dairesel olmaktadır. Anlam bu döngü içerisinde olduğundan dolayı buna hermeneutiksel döngü adını vermiştir (Palmer, 2002: 124).

Yöntem Bilimsel Hermeneutik: Wilhelm Dilthey ve Önerdiği Yöntem

Dilthey, doğa bilimleri yanında tin bilimlerinin bağımsızlığını savunan ve bu bilimlere bir epistemolojik zemin arayan, bu bilimleri felsefi yönden temellendirmek isteyen bir filozof olarak görülmüştür (Özlem, 1998: 65). Hermeneutiği yöntem olarak sosyal bilimlere ilk sunan Dilthey'dir. Dilthey'e göre insan yaşayan bütünsel, akıl sahibi, isteyen, hisseden, bilinçli bir amaca yönelen, başkalarıyla bir dünya içerisinde yaşayan tarihsel bir varlıktır. Dış dünyanın bizden bağımsız olamayacağını düşünür. Dilthey'e göre yaşam dışarıdan yapılacak akla uygun spekülatif sistemlerle değil; bizzat yaşayarak içerisinde kavranabilir yani yorumlanabilir (Göka vd., 1995: 34-35).

Dilthey'de daha çok hermeneutiğin bilim kuramına dönüştürülmesi söz konusudur. Dilthey aynı zamanda anlamayı tin bilimsel bilgiye ulaşmanın asıl yolu yapma uğraşında olan kişi olmuş doğa bilimlerinin açıklama yönteminin karşısına tin bilimlerinde anlamayı koymuştur (Toprak, 2003: 58). Dilthey, Comte'un toplumun doğa bilimsel yasaları olduğunu ve bunların ampirik yoldan elde edilebileceği görüşüne karşı çıkmaktadır. Doğa bilimlerinin yönteminin tin bilimlerinde uygulanmasında hata olduğunu düşünmektedir (Özlem, 1998: 67). Ona göre tin bilimleri doğa bilimlerinden farklı türde bir bilgi peşindedir. Çünkü fiziksel nesnelerin bilgisi yalnızca görünüşlerin bilgisi olarak bizim tarafımızdan bilinirken, tin dünyasının bilgisi ise gerçek gerçekliklerin bilgisidir. (Özlem, 1998: 74). Tin bilimleri tekilin anlaşılmasına, doğa bilimleri sürekli yenilenen doğal olguların açıklanmasına dayanır. Doğa bilimleri, genel olanla ve doğa yasaları ile tin bilimleri ise tekil ve özel karakterli nesnelere ilgilendirilir (Taşdelen, 2008: 113). Hukuktan, ekonomiye, dil ve edebiyattan dine kadar uzanan bir alanı kapsayan tin bilimleri için geçerli olacak bir yöntem ortaya koymaya yönelik izler taşımaktadır. Dilthey'in tin bilimleri arasında saydığı bilim alanlarının ortak özelliği insanlarla, onların birbiriyle ve doğayla olan ilişkileriyle ilgili olmalarıdır. İnsana odaklanmış bütün bu alanlara doğa bilimlerinin yöntemiyle yaklaşmak uygun olmadığından, bu alanın kendisine özgü bir bilimsel temellendirme yoluna gitmiştir (Toprak, 2003: 59). Dilthey tin bilimler için anahtar kelimenin anlamak

olduğunu önermektedir. Açıklamak doğa bilimleri içindir (Palmer, 2002: 145). Dilthey'e göre her yaşanmış bilişsel, duygusal etkinlik, mutlaka bir ifade biçimiyle ifade edilir. Bu sadece içsel bir ifade tarzını değil, aynı zamanda sözcükler, jestler ve mimiklerle sıradan ifade tarzını da içerir. İfade edilen şeyleri zihnimizde yeniden canlandırarak anlamaya çalışırız. Anlama sürecindeki öncelik ifade edilenin bizde uyandırdığı duygudur. Bir başkasının ifadelerinden hareketle onun yaşantı deneyimini bilincimde yeniden yaşamam anlamının özünü oluşturur. Yeniden üretme söz konusudur (Özlem, 1998: 77). İnsanın içinde yaşadığı insani tarihsel dünya, özce doğal dünyadan farklıdır. Bu tarihsel tinsel dünyayı kendisi inşa eder. Onun ortaya çıkışında kendi istekleri, fikirleri, beklentileri, umutları ve kaygıları etken olur (Taşdelen, 2008: 108).

Anlamda derecelenmeye ilişkin yüksek anlama ve elementer anlama süreçleri de vardır, elementer anlama basit bir düzeyde anlamadır. Bu anlama biçiminde tekil bir ifadeyi anlama, yüksek anlamada ise pek çok tekil ifadenin oluşturduğu, daha büyük bir bağlamı anlama söz konusudur. Elementer anlama, gündelik bir bakıma gelip geçici sözlerin, konuşmaların, jest ve mimiklerin karşısında ortaya çıkarken, yüksek anlama sabitlemiş, yazıya geçmiş, belge ve eser niteliği kazanarak nesnelleşmiş anlamlı formlar karşısında ortaya çıkar. Hermeneutik döngü olduğunu savunmaktadır. Tekilden genele genelden tekile dönüş vardır (Taşdelen, 2008: 129). Dilthey'e göre tek bir anlamadan bahsedilemez anlamının dereceleri vardır. Bunları belirlemek için ilgi, sempati ve empati kavramlarını kullanmaktadır. İlgi bir konuya karşı olan kişinin içsel tutumunu göstermektedir. Bu yok ise anlamada zorlaşacaktır (Taşdelen, 2008: 123). Her şeyi kendi yaşam durumumuzdan hareket ederek yeniden kurmak zorundayız. Duyulara dıştan verili olan işaretler aracılığıyla içsel gerçekliğin bilinmesinin sağlayan yönteme anlama denir, yani kişi her anlamada gerçekliğe daha da yaklaşmaktadır (Dilthey, 1999: 86). Böylece, Dilthey'e göre anlama, kendi varlığımızın öznel sınırlarını ve kendi olanaklarımızın farkında olarak diğer insanların duygusal ve bilişsel ruh dünyalarını anlamamızın yolunu açmaktadır (Becermen, 2004: 9).

Dilthey için bir bilim ancak onun incelediği nesne bize deneyim, ifade ve anlama arsında sistematik bir ilişkiye dayalı bir süreç ile sunuluyorsa tin bilimlerine dahildir. Deneyim, ifade ve anlama kavramları Dilthey için önemlidir. Deneyim hayata karşı takındığımız tavrın kendisidir ve biz onun içinde yaşarız. Ortak bir mana ile oluşturulmuş bir bütün şekilde tanımlanmaktadır. İfade insan zihninin, bilgi, duygu ve isteğinin nesnelleştirilmesi, dışa vurulmasıdır. Anlama, matematik formülü gibi rasyonel bir düşünceyi kavramayı ifade etmez (Palmer, 2002: 148-156). Hermeneutik Dilthey'in tin bilimleri olarak adlandırdığı insan yaşamıyla ilgili olan bilimlerin yöntemi olarak temellendirilmektedir.

Felsefi Hermeneutik: Hans Georg Gadamer ve Önerdiği Yöntem

Gadamer hermeneutiği, Dilthey'de olduğu gibi, insan bilimleri için metodoloji öncelikli bir sorun olarak görmez. İnsan bilimlerinin metodolojisi olma iddiası, onu doğa bilimsel bir tutum haline getirir. Hermeneutik yöntemle değil, öncelikle bilgi ve hakikatle ilgilidir. "Hakikat ve Yöntem" in girişinde özet olarak şu görüşlere yer verir: Anlama ve anlaşılmanın doğru yorumlanması fenomeni, insan bilimleri metodolojisine uygun bir problem değildir. Hermeneutik sorun, modern bilim içinde konumlanan

yöntem kavramının sınırlarını aşar. Metinlerin anlaşılması ve yorumlanması yalnızca bilimlerle değil, aynı zamanda insanın tüm dünya deneyimi ile de ilgilidir. Hermeneutik, esas olarak bir yöntem sorunu değildir. Metinleri tıpkı diğer deney nesnelere gibi bilimsel araştırma nesnesi haline getirme yöntemi de değildir. Bilimsel yöntem idealini tatmin eden onaylanmış bilgileri bir araya getirmek de değildir. Bilgi ve hakikatle ilgilidir. Anlama geleneğinde, yalnızca metinler anlaşılmaz, anlayış da kazanılır, hakikatler de bilinir, insanın dünya ile olan ilişkisi de kavranır (Taşdelen, 2008: 177).

Gadamer anlamak nasıl mümkündür sorusuna cevap aramaya çalışmaktadır. Ona göre kişi bir metni anlamak istiyorsa, metnin kendisine bir şey söylemesini önceden kabul etmiş demektir. Bu nedenle en başından itibaren metnin farklı olmasına da yani kendisine farklı bir şey söylemesine de açık olmalıdır. Ancak bu açık olma, onun metnin karşısında tarafsız olması anlamına gelmez, tarafsızlık tam tersine metni anlamak isteyen için düşünce ve ön yargılarını da içerir. Çünkü, ancak kişinin bu önyargılarını içselleştirmesi durumunda metin bütün açıklığıyla onun karşısına çıkar ve içerdiği gerçeği öne sürer. Böylesi bir anlama ve yorumlama süreci, yorumcunun ön yargılarının ve genel anlayışının değişime uğramasına, geçmişle ilgili yeni ve farklı bir deneyim kazanmasına ve bireysel yaşam ufkunun değişimine uğramasına katkıda bulunur (Toprak, 2003: 79).

Önyargılar kendilerinden vazgeçebileceğimiz veya vazgeçmemiz gereken şeyler değildir. Onlar bizim tarihi anlamamıza imkan sağlayan varlığımızın temelidir. Ön yargısız yorum olmaz (Palmer, 2002: 239). Gadamer, önyargıların insan yaşamı üzerindeki temel belirleyici rolünü, “Yargılarımız, önyargılarımız kadar varlığımızı oluşturmaz”; diyerek dile getirir. Bununla önyargıların insan varlığı üzerindeki belirleyici, yapılandırıcı ve oluşturucu etkisinden söz eder ve önyargı hakkındaki önyargılara karşı çıkar. Önyargılar, dünyaya olan açıklığımızın peşin hükümleridir. Onlar, basit olarak, kendileriyle kimi şeyleri tecrübe etmemizin ve kendileri vasıtasıyla karşılaştığımız varoluşsal durumların bize bir şey söylemelerinin temel koşullarıdır. Gadamer, bütün anlamaların kaçınılmaz bir şekilde önyargı içerdiğini düşünür.

Gadamer, gerçek anlamadan söz eder. Bu, içinde okuyucunun yok olmadığı, sinmediği, aksine bizzat metne aktif olarak katıldığı bir okuma ve anlama tarzıdır. Bu anlama biçiminde okuyucu, kendi varlığını oluşturan koşullarla birlikte anlar. Edilgen olmayan bu okuma tarzında, artık “okuma” kavramının içeriğinin değiştiğini görürüz. Artık okuyucu, yalnız metni okuyan ve ondaki verili anlamı algılayan bir alımlayıcı değil; aynı zamanda metindeki anlamın oluşumuna aktif katkı sağlayan bir öznedir. Hermeneutik tutumun tek koşulu vardır: Kendi görüşlerimizin ve önyargılarımızın tam bilincinde olmak ve böylece onların aşırılıklarını yontmak. Ancak bu yoldadır ki bir metne bize gerçekten değişik, otantik bir varlık olarak görünebilme fırsatını tanıyabiliriz ve onun kendi gerçeğini bizim ön-düşüncelerimizin barikatlarını aşarak gösterebilmesine olanak verebiliriz.

Gadamer’e göre, anlamaya ilişkin önemli konu ve kavramlardan bir diğeri de anlamamanın dairesel yapısıdır. Bu, anlamamanın kendisinden hareket ettiği ve sonuçta yine kendisine döndüğü bilişsel bir süreçtir (Taşdelen, 2008: 185-186). Yorumu, okumanın özünden ayıran tüm farklılıklara karşın, burada metnin gerçekleştirilmesini metnin

kendisinden koparmak gibi bir amaç yoktur. Tersine, “uygunluğun” ya da “doğruluğun” sonul amacı, kendini hükümsüz kılmaktır, çünkü metnin anlamı kendi kendini açıklar hala gelmiştir (Gadamer, 2008: 178). Gadamer, hermeneutiğe felsefi bir açılım getirmiştir. Ona göre insan varlığı metinleri, ifadeleri kendi bilişsel ve duygusal yaşamı ile birlikte okur. Kendi varlığımız bunun dışında kalmaz. Dışa yansımaları ise önyargı şeklinde görünür. Önyargılarımız metin için bir fikrimiz olduğunu belirtir ve metni yorumlarken bu önyargılarımızın değişimi söz konusudur.

Varoluşçu Hermeneutik: Martin Heidegger

Heidegger kendi metoduna net bir şekilde hermeneutik olarak belirtmektedir. (Palmer, 2002: 172) Heidegger’in hermeneutiği metinleri ve başkaca ürünleri yorumlayan varlığın, insan varlığının ya da Dasein’in yorumuyla ilgilendirir. Ona Göre Dasein’e yaklaşımımız hermeneutik bir yaklaşım olmalıdır (Cevizci, 2002: 492). Anlama kişinin içerisinde yaşadığı dünya bağlamında kendisinin oluş için sahip olduğu imkanları kavrama sürecidir. Anlama aynı zamanda bir kişinin içinde bulunduğu duruma bağlıdır (Palmer, 2002: 177).

Heidegger, Varlık ve Zaman (1927) adlı eseriyle XX. yüzyıl felsefesini ve hermeneutik geleneği derinden etkilemiştir. Ona göre varoluş, tasarlanan, teorik akıl yoluyla kavranabilen bir şey değildir. O, insanın sahip olduğu tüm olanakların dışlaşmasıdır. İnsan aslında evreni ve diğer insanları değil, kendi bildiklerini, şartlarını ve ürünlerini yorumlamakta ve anlamaktadır. Ona göre anlama, insanın düşünsel bir özelliği değil, insan varoluşunun temel hareketidir. O, anlamayı, hermeneutiği, Dilthey’de olduğu gibi bir yöntem olarak görmemekte ve onu bir yöntem olmaktan da çıkarıp insanın varlık tarzı, dış dünyaya açılma biçimi olarak konumlamaktadır. Heidegger’de hermeneutik insan her an her şeyi kendi varoluşu ile anlamakta ve yorumlamaktadır. İnsana anlama yoluyla açık olan şey, insandan bağımsız olduğu sanılan bir evren değildir. Varlık, her şeyden önce, bize, dilde açılan bir tarihtir. Onu anlamak, bizi saran her şeyi anlamaktır (Günay, 2002: 93).

Heidegger, hermeneutiği, Dasein analizi olarak değerlendirmektedir. Dasein analiz, tümüyle varlık sorununun çözümüne yönelik çabadır (Taşdelen, 2008: 155). Bir şeyi bir şey olarak görmek ve anlamak Dasein’in dikkatli bir şekilde el altındaki nesnelere ne için olduklarının yorumudur. Dasein analiz, anlamın anlaşılmasını yönelir. Dasein analiz, varlığın anlamını anlamaya yönelik bir yorumlama etkinliğine dönüşümdür. Onun için şu söylenebilir: İnsanın, kendi varlığını, kendi tinsel ve tarihsel gelişimini kavramaya yönelik bir girişimdir. Heidegger felsefesi, Dasein çözümlemesi “Varlığın anlamı nedir?” sorusunun peşinde, var olanları sınıflayarak yeni bir tanım getirme denemesidir (Taşdelen, 2008: 168).

Anlamanın varoluşsal bir olay olduğunu anlamanın her türünü bir tasarım olarak açıklayan Heidegger’in görüşleri, geleneksel hermeneutik için yeni bir bakış açısı sayılabilir. Metni anlamaya çalışanlar veya anlayanlar, bu anlama çabasıyla hem kendi varlıklarını hem de karşı tarafın varlığını anlayarak zihnen çok anlamlı hale gelebilirler (Günay, 2002: 94). Sonuç olarak bir anlama teorisi olan hermeneutik, aslında bir ontolojik açılım teorisidir. Aslında, insan varlığının ontolojik bir açılım teorisi olması nedeniyle

Heidegger, hermeneutiğe ait olan sorunu insan varlığından ayrı görülmesinin önünü kapatmaya çalışmıştır. Heidegger'e göre hermeneutik, insanın anlama çabasının nasıl meydana geldiğini anlatmaya çalışmaktadır.

Hermeneutik anlayıcının ve anlatanın niyetlerinin örtüşmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kurumlar, çeşitli etkinliklerle, kamuları nezdinde onay ve kabul görmektedir. Ancak, kurumsal bir etkinliğin; halkla ilişkiler etkinliğine uygun bir iletişim etkinliği olduğuna karar verebilmek için; kurumu kamu ile iletişime yönelten A'nın niyetleri ile kamunun kurumu onaylayan, tasvip eden B'nin niyetlerinin ne denli örtüştüğünü tespit etmek gerekmektedir. Aksi takdirde, kurum kamuyu etkilemekte ve kamu da kurumu etkilemekte ve bir etkileşim ilişkisi gerçekleşmektedir. Ama bu etkileşim ilişkisinin, iletişim olup olmadığına karar verebilmek için, tarafların niyetlerinin ne denli örtüştüğüne bakmak gerekmektedir (Anık ve Soncu, 2017: 17).

Sonuç

Pozitivizme göre bilimin tek bir mantığı vardır o da herkesin uyması gereken bilimsel kurallardır. Bu bakış açısıyla sosyal bilimler ve doğa bilimlerinin araştırma yöntemleri arasında bir fark olmayabilir. Pozitivizm sonrası görüşler ve pozitivizm eleştirmenleri tek bir doğrunun olmadığını iddia etmektedirler. Toplumlar belli inanç ve değerlerin egemenliği etrafında düzenlenmiş sistemler değildirler, sosyal bilimlerde bir çok farklılık ve değişken bulunmaktadır. Yorumsamacı anlayışın ortaya koyduğu bilgiye ulaşmak, anlamak ve yorumlamak için tek ve en doğru bir biçim yoktur, düşüncesinden yola çıkarak, sosyal bilimler artık doğa bilimlerinin bilimsel araştırma yöntemlerini kendi bilimsel araştırma yöntemleri ile ikame etmektedir. Sosyal bilimciler nitel araştırmaya yönelmekte ve bu süreçte nesnellikten çok bakış açısını savunmaktadır. Sosyal bilimlerdeki araştırmalarda çalışılan olay ve olgular zaman ve mekan değişkenlerine göre, kendi ortamları içinde gözlemlenerek incelenmekte ve sosyal bilimci bu olay ve olguları ayrıntılı bir biçimde ve derinlemesine anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır. Sosyal bilimlerde olay ve olgular için tek bir gerçeklik yoktur, perspektife göre değişkenlik göstermektedir. Yorumsamacı sosyal bilim düşüncesi bireyi gündeme getirmiştir. İnsanların içsel dünyasının anlamadaki yerini gözler önüne sermeye çalışarak, sosyal bilimlerin pozitivist bilim anlayışıyla incelenemeyeceğini öne sürmektedir. Yorumsamacı sosyal bilimin kullandığı yöntem hermeneutik olarak adlandırılabilir.

Hermeneutik genelde metinleri doğru yorumlama ve açıklama sanatı olarak tanımlanır. Buna göre bir tür gizli veya derin anlam içeren metinler ancak yazarının kişiliğinden, kullandığı dilden, yazıldıkları dönemle olan bağlarından yola çıkılarak doğru yorumlanabilir. Metnin doğru anlaşılmasının mümkün olduğunu ve bu doğru anlamaya bazı kriterler göz önünde bulundurulduğu takdirde ulaşılabileceği noktasından hareket etmektedir. Bir anlama öğretisi olma iddiasında olan hermeneutiğin sorduğu soru en başından itibaren konuşan ya da yazan bir kişinin söylediklerinin anlamının, zaman ve mekan açısından kendisinden uzakta olan birisi tarafından nasıl anlaşıldığıdır.

Halkla İlişkiler disiplini özellikle hedef kitle analizlerinde nitel araştırmaların kullanıldığı bir alandır. Hermeneutikçilerin önerdikleri yöntemler ve bakış açıları nitel analizin daha sağlıklı ve verimli yapılmasının önünü açacaktır. Chladenius'un hermeneutiğinin alana katkısı, anlama ve yorumlamanın temel değişkenlerinin temellerini atmasıdır. İletişimin temeli, alıcı ve kaynak için karşılıklı ortak bir niyetin olması gerekliliğidir. Halkla İlişkiler de hedef kitlesini hangisi olursa olsun bir metin gibi yorumlamalıdır. Beğenilerini, değerlerini, kültürünü, ihtiyaçlarını, çevresinden etkilendiklerini ve etkilediği şeyleri, kullandığı dili bilmelidir ki doğru yorumlar yapabilmelidir. Hedef kitlesini yanlış anladığında ya da yanlış yorumlandığında tüm süreç yanlış işleyecektir.

Sadece yazılı metinlerin değil aynı zamanda konuşmayı da kapsayan bir hermeneutikten bahseden Schleiermacher'ın yönteminin halkla ilişkiler açısından önemi dile hakimiyet konusu ve metni oluşturanın psikolojisini anlamadır. Hedef kitlelerin söylemek istedikleri halkla ilişkilerci tarafından yeniden kendi kavramları ile tanımlanmaktadır. Burada kelimelerin, hedef kitlelerce kastedilen anlamlarının derinine inmek gerekmektedir. Kullanılan kelimelerin kastedilen anlamlarının değiştirilmemesi ve bağlam içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Kullanılan kelimelerden mümkünse gözlemlerden hedef kitlenin niyeti anlaşılabilir ve bu sayede psikolojik çözümleme yapılabilir. Kapsamlı bir araştırma ile hedef kitlenin özelliklerine, diğer hedef kitlelerle ilişkilerine, daha önceki sorunları ya da önemseydiği değerlere ulaşılmalıdır. Yaşanılan hayal kırıklıkları ya da deneyimler, beklentileri ve isteklerini oluşturan etmenleri incelemek yol gösterici olacaktır. Hedef kitlenin yaşam hikayesi halkla ilişkilerci için en önemli veriyi oluşturabilir.

Dilthey'e göre insan yaşayan, bütünsel, akıl sahibi, isteyen, hisseden, bilinçli bir amaca yönelen, başkalarıyla bir dünya içerisinde yaşayan tarihsel bir varlıktır. Tin bilimlerinin yöntemi olarak ortaya koyduğu hermeneutik yöntem arayışı, bireye odaklanan ve bireylerin oluşturduğu toplulukları hedef alan halkla ilişkiler disiplini için de yöntemsel olarak bir çıkış yolu sunmaktadır. Anlamak önemlidir, açıklamak değil. Sözcüklerle, jestlerle, mimiklerle anlama süreci gerçekleşebilir. Hedef kitlenin tarihsel bir varlık olduğu, geçmişinin, deneyimlerinin onu şekillendirdiği unutulmamalıdır. Bilişsel ve duygusal etkinlikler anlaşılmalıdır. İlgisi, sempati ve empati kurularak kamular anlaşılabilir. Hedef kitlelerin ruh durumları, nasıl düşündükleri, nelere ilgi duydukları gözlemlerle ve iletişim yolu ile öğrenilebilir.

Gadamer'in hermeneutik yaklaşımı etkili bir halkla ilişkiler için önemli veriler sunmaktadır. Halkla ilişkilerci hedef kitlelerinin birine odaklanıyorsa o hedef kitlede onun tarafından anlaşılacak isteniyordur. İyi bir gelişme ya da bir sorun olarak görünen bir durum daha sonraki aşamalar için iyi bir başlangıcın sinyali olabilir. Ön yargının hedef kitle ile ilgili geçmiş deneyimlerden kaynaklandığını bilmelidir, bu durum karşılaştığı yeni durumu anlamak için bir ön bilgi ama sabit olmayan bir bilgi olarak kalmalıdır. Hedef kitlenin karşısında onun her dediğine ve yaptığına hazır olan konumda değil, onun geçmişini bilen incelemiş ve onun hakkında fikirleri olan bir uygulamacı olarak karşısında durmalıdır. Uygulamacı konu hakkında kendi bilişsel ve duygusal dünyasının farkında olmalıdır.

Heidegger Dasein analizi ile hermeneutiğe ve bu yaklaşımı kullanan sosyal bilimlere yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu analize göre halkla ilişkilerci kurumunun kamularının ve kendisinin farkında olmalıdır. Tüm oluş aşamalarını tanımlayarak doğru bir anlamaya varabilir. Çünkü her şey birbiri ile ilgili ve varoluş aşamasındadır. Tüm hedef kitleler; birbiriyle, kurumun tüm faaliyetleri ile, çevreyle, siyasal ve ekonomik yapıyla ilgili, bilgi sahibi veya önyargı sahibi olabilir. Tüm şartların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Üst ve asla bitmeyecek bir anlama sürecinden bahsedilebilir. Bu hedef kitle şudur, şunları bekliyor diye genellemelere varılmamalı her an her değişkenle değişimler olacağı öngörülebilmelidir.

Sosyal bilimlerin konusu ne olursa olsun kendine ait bir anlama yöntemi olmalıdır. Bilim olan sosyal bilimleri pozitivist bakış açısı ile yorumlamak sosyal hayatın temelinde olan insanın yok sayılması anlamına gelebilmektedir. O yüzden bir anlama ve yorum bilimi olarak hermeneutik sosyal bilimlerin yöntemi olarak insanı yok saymamakta ve merkezi bir rol üstlenmesine neden olmaktadır denilebilir. Halkla ilişkiler gibi insan ve kurum ilişkisini, etkileşimini ve iletişimini kuran bir alanda hermeneutik nitel analizin daha verimli ve dikkatli kullanılmasını sağlayan felsefi ve yönetsel bakış açısı sunmaktadır.

Kaynaklar

ANIK, Cengiz. (1997). Çoğulcu sistemde İşçi Sendikası. Ankara: Hizmet-iş Sendikası. Eğitim Yayınları.

ANIK, Cengiz ve SONCU, Ayşe Gül. (2017). "Relationship Management in the Context of Proverbs: The Case of Turkey". Practise Fields in Public Relations: The Panorama of Turkey (Ed. Ümit Arklan). Peterlang. s. 11-36.

ASNA, M. Alaeddin. (1969). Halkla İlişkiler. Ankara: Todai Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası.

BECERMEN, M. (2004). "Dilthey, Heidegger ve Gadamer'de Anlama Sorunu". U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 6.

CEVİZCİ, Ahmet. (2002). Felsefe Sözlüğü. 5. Baskı. İstanbul: Paradigma Yayınları.

CUTLIP, S. M.; CENTER, A. H.; BROOM, G. M. (2001). Effective Public Relations. 8th edition. USA: Prentice Hall.

DILTHEY, W. (1999). Hermeneutik ve Tin Bilimleri. (Çev. D. Özlem). İstanbul: Paradigma Yayınları.

GADAMER, H. G. (2008). Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım. (Çev. T. Parla). 2.Baskı. İstanbul: Deniz Yayınları.

GÖKA, E., TOPÇUOĞLU, A. ve AKTAY, Y. (1995). Önce Söz Vardı. Ankara: Vadi Yayınları.

GÜNAY, M. (2002). Düşünce ve Kültür tarihinde Hermeneutik Gelenek. Doğu Batı Düşünce Dergisi. Sayı: 19. s. 83-103.

HUNT, T. & GRUNIG, J. E. (1994). Public Relations Techniques. USA: Harcourt Brace College Publishers.

HUTTON, James G. (2004). “Halkla İlişkilerin Tanımı, Boyutları ve Sahası”. (Çev: Fatma Tuna). Halkla İlişkilerde Seçme Yazıları. Der: Hanife Güz-Sema Yıldırım Becerikli. Ankara: Doğuşum matbaacılık. s.1-24.

KÜÇÜKKURT, Mehmet. (1988). Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme”. Halkla İlişkiler Sempozyumu-87. Ankara: AÜBYYOY, TODAİE Yayınları. s.155-173

MARSHALL, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü. (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

NEUMAN, W. L. (2006). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar – I. (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayınodası Yayınları.

ÖZCAN, Z. (1998). Teolojik Hermenötik. İstanbul: Alfa Yayınları.

ÖZLEM, D. (1998). Bilim, Tarih ve Yorum. İstanbul: İnkılap Yayınları.

PALMER, R. E. (2002). Hermenötik. (Çev. İ. Görener). İstanbul: Anka Yayınları.

PELTEKOĞLU, F. B. (2016). Halkla İlişkiler Nedir?. 9. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.

POLOMA, M. M. (1993). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. (Çev. H. Erbaş). Ankara: Gündoğan Yayınları.

TAŞDELEN, V. (2008). Hermeneutiğin Evrimi. Ankara: Hece Yayınları.

TOPRAK, M. (2003). Hermeneutik ve Edebiyat. İstanbul: Bulut Yayınları.

WATERS, M. (2008). Modern Sosyoloji Kuramları. (Çev. Z. Cirhinlioğlu). Ankara: Gündoğan Yayınları.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.

YAYINOĞLU, P. E. (2005). “Halkla İlişkiler Yönetiminde Araştırma ve Sahaya Dayalı Araştırmaların Yürütülmesi”. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt: 19. Sayı: 2. s. 199-222.